

3 PRIRUČNIK

ZA RAD BIRAČKOG ODBORA
NA BIRAČKOM MJESTU
U DIPLOMATŠKO-KONZULARNOM
PREDSTAVNIŠTVU
BOSNE I HERCEGOVINE ZA
LOKALNE IZBORE 2024.

BOSNA I HERCEGOVINA
CENTRALNA IZBORNA KOMISIJA
SREDIŠNJE IZBORNO POVJERENSTVO

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
ЦЕНТРАЛНА ИЗБОРНА КОМИСИЈА

PRIRUČNIK

**ZA RAD BIRAČKOG ODBORA NA BIRAČKOM MJESTU
U DIPLOMATSKO-KONZULARNOM PREDSTAVNIŠTVU
BOSNE I HERCEGOVINE ZA LOKALNE IZBORE 2024.**

Sarajevo, kolovoz 2024

PRIRUČNIK ZA RAD BIRAČKOG ODBORA NA BIRAČKOM MJESTU DIPLOMATSKO-KONZULARNOM PREDSTAVNIŠTVU BOSNE I HERCEGOVINE ZA LOKALNE IZBORE 2024.

Izdavač: Središnje izborno povjerenstvo Bosne i Hercegovine, Danijela Ozme br. 7, 71000 Sarajevo,
tel: 033/251-300, faks: 033/251-329, e-mail: info@izbori.ba, web-stranica: www.izbori.ba.

Za nakladnika: Dr. Irena Hadžiabdić, predsjednica

Priručnik pripremila: Dr. Irena Hadžiabdić

Suradnik na pripremi publikacije: Mustafa Laković

Tiraž:

DTP: Dejan Ćurić

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

342.8(497.6)"2024"(035)

PRIRUČNIK za rad biračkog odbora na biračkom mjestu u diplomatsko-konzularnom predstavništvu
Bosne i Hercegovine za lokalne izbore 2024 / [priručnik pripremila Irena Hadžiabdić]. - Sarajevo :
Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine, 2024. - 28 str. : ilustr. ; 30 cm

Tekst na hrv. jeziku. - Bibliografija: str. 28.

ISBN 978-9926-573-01-0

COBISS.BH-ID 61050374

Na osnovu zaključka Središnjeg izbornog povjerenstva Bosne i Hercegovine sa 56. sjednice SIP-a BiH od 22.08.2024. godine, ovaj priručnik je odobren za korištenje izornoj administraciji Bosne i Hercegovine na Lokalnim izborima 2024. godine.

„ Svi izrazi pisani u jednom rodu odnose se bez diskriminacije na oba spola.“

Priručnik se distribuira besplatno!

Priručnik je, u cjelini ili u pojedinim njegovim dijelovima, zabranjeno umnožavati i distribuirati bez odobrenja Središnjeg izbornog povjerenstva Bosne i Hercegovine!

SADRŽAJ

POGLAVLJE I. BIRAČKA MJESTA

1. Određivanje biračkog mjesta, osiguranje prostora i obilježja na biračkom mjestu

1.1. Određivanje biračkog mjesta	6
1.2. Osiguranje prostora određenog za biračko mjesto	6
1.3. Obilježja na biračkom mjestu	6

POGLAVLJE II. BIRAČKI ODBORI

1. Odgovornost i uloga biračkog odbora

1.1. Obuka biračkog odbora	8
1.2. Način rada biračkog odbora	8

2. Dužnost i odgovornost članova biračkog odbora u procesu glasanja

2.1. Predsjednik biračkog odbora	9
2.2. Član biračkog odbora zadužen za kontrolu reda	9
2.3. Član biračkog odbora zadužen za identifikaciju	9
2.4. Član biračkog odbora zadužen za izdavanje glasačkih listića	9
2.5. Član biračkog odbora zadužen za kontrolu glasačke kutije	9
2.6. Birački odbor od tri člana	10
2.7. Zamjenici članova biračkog odbora	10

3. Zapisnik o radu biračkog odbora

3.1. Uvodne napomene	10
3.2. Zapisnik I.	11
3.3. Zapisnik II.	11

POGLAVLJE III. PROMATRAČI

1.1. Uvodne napomene	12
1.2. Pristup promatrača biračkom mjestu	13
1.3. Podnošenje primjedbi promatrača na rad biračkog odbora	13
1.4. Udaljavanje promatrača s biračkog mjesta	13
1.5. Izgled akreditacija akreditiranih promatrača	13

POGLAVLJE IV. - NAČIN GLASOVANJA, POPUNJAVANJA OBRASCA ZA BROJNO STANJE I PAKIRANJE IZBORNOG MATERIJALA

1. <u>Dan prije održavanja izbora</u>	14
2. <u>Prije otvaranja biračkog mjesta</u>	16
3. <u>Procedura glasovanja</u>	16
3.1. Tajnost glasovanja	17
3.2. Važeći dokument za identifikaciju	17
3.3. Identificiranje birača i izdavanje glasačkog listića	17
3.4. Broj dozvoljenih preferencija na glasačkom listiću	19
3.5. Oštećeni glasački listić	19
3.6. Pomoć druge osobe	19
3.7. Ometanje procesa glasovanja i udaljavanje s biračkog mjesta	21
3.7.1. Prisustvo predstavnika medija na biračkom mjestu	21
3.8. Zatvaranje biračkog mjesta	21
4. <u>Nakon zatvaranja biračkog mjesta</u>	22
4.1. Način popunjavanja Obrasca za brojno stanje i shema pakiranja izbornog materijala	23

POGLAVLJE V. NAKNADA ZA RAD U BIRAČKOM ODBORU

1. <u>Naknada za rad u biračkom odboru</u>	25
---	----

POGLAVLJE VI. PREKRŠAJNA I KAZNENA ODGOVORNOST..... 25

1. PREKRŠAJNE I KAZNENE ODREDBE	26
Kaznena djela u izbornom procesu.....	26

SLIKE:

Slika 1. Shematski prikaz uređenja biračkog mjesta (birački odbor od 3 člana)	7
Slika 2: Obrazac za pomoć druge osobe PDL	20
Slika 3. Obrazac za brojno stanje – BSO	24
Slika 4. Shematski prikaz pakiranja izbornog materijala	25

Cijenjeni predsjednici i članovi biračkih odbora u diplomatsko-konzularnim predstavništvima Bosne i Hercegovine,

priručnik koji imate pred sobom osmišljen je kao ključni vodič za vaše djelovanje na dan izbora u diplomatsko-konzularnim predstavništvima Bosne i Hercegovine. Svrha ovog dokumenta je pružiti vam jasne smjernice za sve faze izbornog procesa, od otvaranja biračkog mjesta, preko vođenja glasovanja, pa sve do zatvaranja biračkog mjesta i pravilnog pakiranja izbornog materijala.

Ovaj priručnik detaljno opisuje vaše uloge, odgovornosti, te obveze koje imate kao predsjednici i članovi biračkih odbora, uključujući i zadatke zamjenika i promatrača. Poseban fokus stavljen je na pravilno utvrđivanje broja kuverata s glasačkim listićima te način na koji se izborni materijal treba adekvatno spakirati i dostaviti nadležnim organima.

Namjera je da vam ovaj priručnik bude praktičan alat na dan izbora, olakšavajući vam primjenu Izbornog zakona Bosne i Hercegovine i relevantnih podzakonskih akata koji reguliraju izborni proces u inozemstvu. Sve faze postupka, od prijema osjetljivog izbornog materijala do završetka glasovanja i dostavljanja rezultata, objašnjene su na jednostavan i pristupačan način.

Vaša odgovornost, nepristranost i preciznost tijekom izbornog procesa ključni su za osiguranje demokratskih, slobodnih i poštenih izbora. Pridržavanje zakonskih odredaba i smjernica iz ovog priručnika pomoći će u izbjegavanju grešaka, te uspostavi dobre prakse koja će poslužiti kao temelj za buduće izborne procese.

Predsjednica

Središnjeg izbornog povjerenstva BiH

Dr. Irena Hadžiabdić

Sarajevo: kolovoz, 2024. godine

POGLAVLJE I. BIRAČKA MJESTA U DIPLOMATSKO-KONZULARNIM PREDSTAVNIŠTVIMA BOSNE I HERCEGOVINE

1. ODREĐIVANJE BIRAČKOG MJESTA, OSIGURANJE PROSTORA I OBILJEŽJA NA BIRAČKOM MJESTU

1.1. Određivanje biračkog mjesta

- Biračka mjesta u diplomatsko-konzularnim predstavništvima BiH (u daljnjem tekstu: DKP BiH) određuje Središnje izborno povjerenstvo Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Središnje izborno povjerenstvo BiH) posebnom odlukom, najkasnije 50 dana prije dana održavanja izbora.
- Navedenu odluku, Središnje izborno povjerenstvo BiH, najkasnije 15 dana od dana donošenja odluke, posredstvom Ministarstva vanjskih poslova Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ministarstvo vanjskih poslova BiH), dostavlja nadležnom DKP-u.
- Biračko mjesto u DKP-u BiH je posebno uređen prostor gdje birači upisani u Središnji birački popis za glasovanje izvan Bosne i Hercegovine za glasovanje u DKP-ima BiH ostvaruju svoje biračko pravo te se u njima, nakon zatvaranja za glasovanje, na dan održavanja izbora vrši prebrojavanje kuverata s glasačkim listićima.

1.2. Osiguranje prostora određenog za biračko mjesto

- Birački odbori u DKP-ima BiH dužni su najkasnije **12 sati prije dana održavanja izbora** osigurati da prostor koji je određen za biračko mjesto bude pripremljen za otvaranje.

1.3. Obilježja na biračkom mjestu

- Na biračkom mjestu i u njegovoj okolini mogu se postavljati samo službena obilježja izbora koja propiše Središnje izborno povjerenstvo BiH.

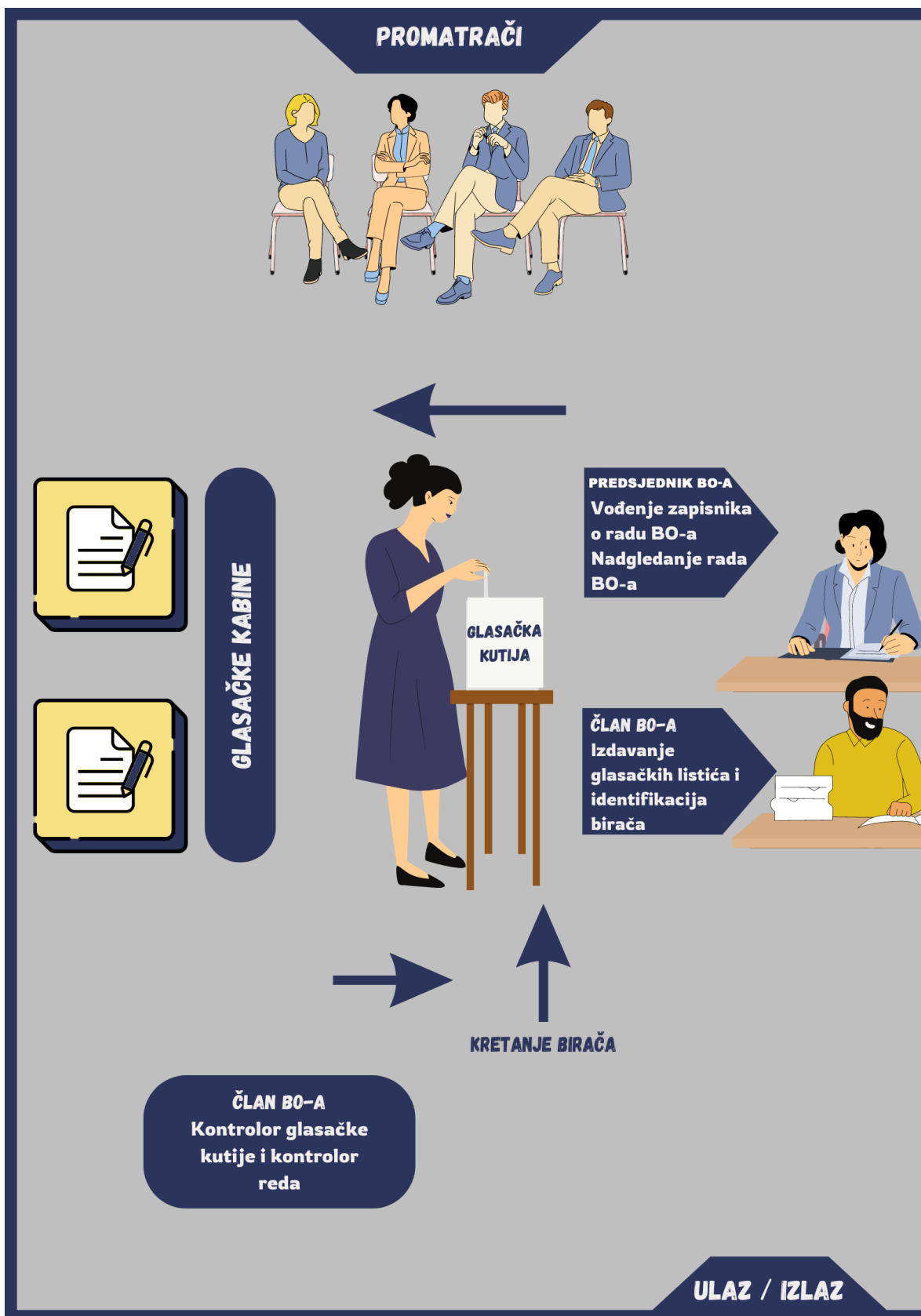

Službena obilježja izbora koja Središnje izborno povjerenstvo BiH posredstvom Ministarstva vanjskih poslova BiH dostavlja biračkim odborima su:

- posteri s naputcima o načinu glasovanja;
- posteri s informativnim sadržajem za birače;
- posteri s izvadcima iz Kaznenog zakona.

GLASAČKE KABINE TREBAJU BITI OKRENUTE PREMA UNUTARNJOSTI PROSTORIJE BIRAČKOG MJESTA, DOVOLJNO UDALJENE, DA SE OSIGURA POTPUNA TAJNOST GLASOVANJA BIRAČA.

Shematski prikaz uređenja biračkog mjesta (birački odbor od 3 člana)

Shema 1

1. Biračko mjesto

POGLAVLJE II. BIRAČKI ODBORI

1. ODGOVORNOST I ULOGA BIRAČKOG ODBORA

1.1. Obuka biračkog odbora

- Sukladno planu i programu edukacije Središnje izborno povjerenstvo BiH organizira obuku predsjednika i članova biračkih odbora u DKP-ima BiH, kao i njihovih zamjenika, o načinu glasovanja i brojanju kuverata s glasačkim listićima.
- Nakon provedene obuke Središnje izborno povjerenstvo BiH prema utvrđenoj metodologiji izvršit će provjeru znanja i uspješnim predsjednicima i članovima biračkih odbora i njihovim zamjenicima dodijeliti certifikate.

U radu biračkog odbora može sudjelovati samo predsjednik, članovi biračkog odbora i njihovi zamjenici koji su uspješno prošli provjeru znanja i posjeduju certifikat koji je izdalo Središnje izborno povjerenstvo BiH.

1.2. Način rada biračkog odbora

- Birački odbor rukovodi radom biračkog mjesta i osigurava pravilnost i potpunu tajnost glasovanja.

- Predsjednik biračkog odbora rukovodi radom biračkog odbora i osigurava da se proces glasovanja na biračkom mjestu odvija neometano.

2. DUŽNOST I ODGOVORNOST ČLANOVA BIRAČKOG ODBORA U PROCESU GLASOVANJA

2.1. Predsjednik biračkog odbora:

- rukovodi radom biračkog odbora i zajedno s članovima biračkog odbora odgovara za zakonitost rada na biračkom mjestu;
- održava integritet procesa glasovanja i održava mir i red na biračkom mjestu i u njegovoj okolini;
- popunjava sve potrebne obrasce;
- osigurava da na biračkom mjestu ne bude oružja ili opasnih predmeta;
- određuje dužnosti svakom članu biračkog odbora;
- pomaže biračima kojima treba dodatno objašnjenje o procesu glasovanja;
- rješava sva pitanja koja se odnose na identifikaciju i pravo glasa birača;
- evidentira u Zapisnik o radu biračkog odbora – Obrazac ZARBO – vrijeme i okolnosti svih izuzetnih događanja na biračkom mjestu.

2.2. Član biračkog odbora zadužen za kontrolu reda:

- osigurava kontrolu protoka birača na biračkom mjestu.

2.3. Član biračkog odbora zadužen za identifikaciju:

- provjerava identitet birača;
- pronalazi ime birača u izvratku iz Središnjeg biračkog popisa;
- upozorava birača da se mora potpisati istovjetno kao na identifikacijskom dokumentu;
- osigurava da se birač potpiše pored svog imena u izvratku iz konačnog Središnjeg biračkog popisa.

2.4. Član biračkog odbora zadužen za izdavanje glasačkih listića:

- Prije izdavanja kuverte s glasačkim listićima član biračkog odbora vadi sve glasačke listiće iz kuverte, na prednjoj strani glasačkih listića, ispod teksta “Naputak za glasovanje“ u donjem lijevom kutu stavlja otisak štambilja i potpisuje se na svim glasačkim listićima pored otiska štambilja, te glasačke listiće ponovno vraća u kuvertu koju izdaje biraču;
- objašnjava kako treba ispravno ispuniti glasačke listiće, naročito vodeći računa da birača upozori da na plavom glasačkom listiću može maksimalno zaokružiti 3 kandidata kako bi listić ušao u brojanje glasova po kandidatima;
- izdaje kuverte s glasačkim listićima;
- upućuje birača prema slobodnom prostoru na kojem mu se omogućava tajnost glasovanja (u daljnjem tekstu: glasačka kabina).

2.5. Član biračkog odbora zadužen za kontrolu glasačke kutije:

- upućuje birača da ubaci kuvertu s glasačkim listićima u glasačku kutiju i napusti biračko mjesto;
- osigurava da birač ne napusti biračko mjesto dok u glasačku kutiju ne ubaci kuvertu s glasačkim listićima;
- osigurava da se samo kuverte s glasačkim listićima ubacuju u glasačku kutiju

2.6. Birački odbor od tri člana

- Ako se birački odbor sastoji od predsjednika i dva člana, u tom će slučaju član biračkog odbora zadužen za kontrolu reda istodobno kontrolirati glasačke kutije, dok će član biračkog odbora zadužen za identifikaciju istodobno obavljati i izdavanje kuverata s glasačkim listićima.

Birački odbori su neovisni i nepristrani u svome radu.

- Član biračkog odbora neće sudjelovati u donošenju odluka kada taj član ili član njegove uže porodice ima osobni ili financijski interes, ili ako postoji drugi sukob interesa koji može dovesti u sumnju njegovu sposobnost da djeluje nepristrano. Članovima uže obitelji smatra se supružnik, djeca i članovi domaćinstva prema kojima član biračkog odbora ima zakonsku obvezu uzdržavanja.
- **Članovi biračkog odbora individualno odgovaraju za učinjene nepravilnosti u okviru zaduženja koja dobiju od predsjednika biračkog odbora, sukladno Izbornom zakonu BiH i provedbenim aktima Središnjeg izbornog povjerenstva BiH. Predsjednik biračkog odbora odgovoran je i za učinjene nepravilnosti člana biračkog odbora.**

2.7. Zamjenici članova biračkih odbora

- Zamjenik predsjednika, odnosno zamjenici članova biračkog odbora sudjeluju u radu biračkog odbora samo ako je predsjednik, odnosno član biračkog odbora, spriječen doći na biračko mjesto na dan održavanja izbora ili ako moraju iz opravdanih razloga napustiti biračko mjesto tijekom rada.

3. ZAPISNIK O RADU BIRAČKOG ODBORA

3.1. Uvodne napomene

- Birački odbor vodi Zapisnik o radu biračkog odbora – ZARBO (u daljnjem tekstu: Zapisnik), a koji se sastoji od:
 - a) Zapisnika o radu biračkog odbora na dan uoči održavanja izbora – Obrazac ZARBO I. (u daljnjem tekstu: Zapisnik I.)
 - b) Zapisnika o radu biračkog odbora na dan održavanja izbora – Obrazac ZARBO II. (u daljnjem tekstu: Zapisnik II.).
 - Središnje izborni povjerenstvo BiH dostavlja posredstvom Ministarstva vanjskih poslova BiH svakom biračkom odboru Zapisnik I. i Zapisnik II. zajedno sa ostalim izbornim materijalom.
- O primopredaji Zapisnika I. i Zapisnika II. ovlaštena osoba Ministarstva vanjskih poslova BiH i predsjednik biračkog odbora potpisuju Zapisnik o primopredaji.

Zapisnik o radu biračkog odbora vodi se u dva identična primjerka, od kojih je jedan primjerak indigo-preslika (zelena preslika). Zapisnik je opremljen dvostrukom posljednjom koricom koja se koristi tako da se podatci ne preslikavaju na neželjene stranice.

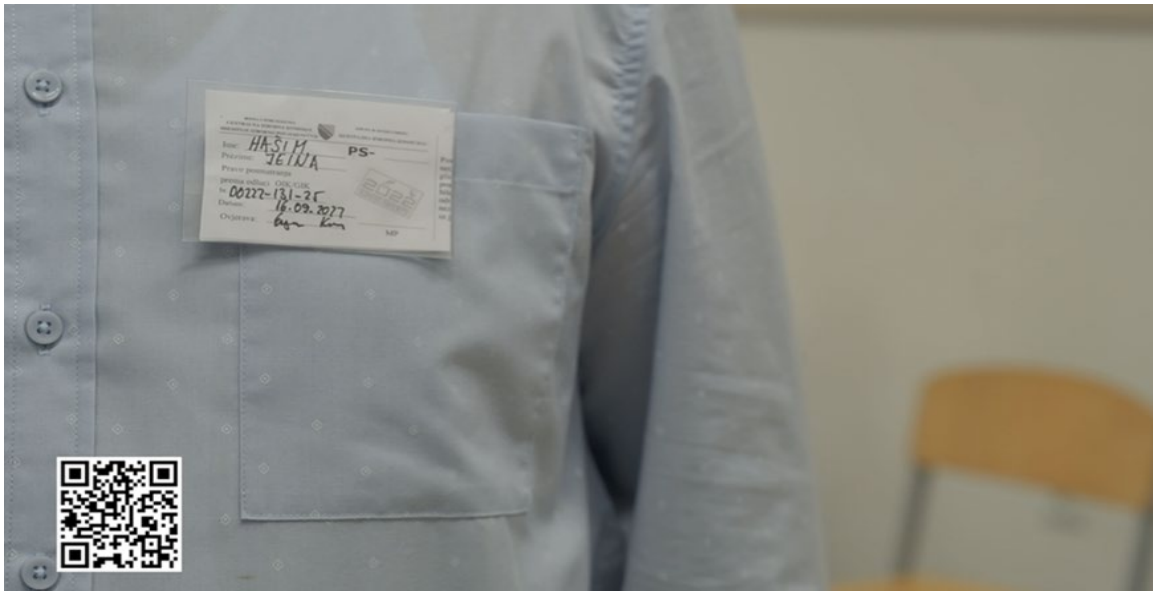
- **Zapisnik I. sastoji se od:**
 - a) NASLOVNE STRANICE koja sadrži logo Središnjeg izbornog povjerenstva BiH, dio gdje se upisuje naziv DKP-a BiH i dio za upisivanje šifre biračkog mjesta te naslov: Zapisnik o radu biračkog odbora na dan uoči održavanja izbora – ZARBO I;
 - b) POPISA IZBORNOG MATERIJALA – Obrazac Z1 koji sadrži popis izbornog materijala koji je birački odbor primio od Ministarstva vanjskih poslova BiH, s dijelom na koji se upisuje kada je taj materijal primljen te vrsta i količina tog materijala;
 - c) ZAPAŽANJA O STANJU BIRAČKOG MJESTA NA DAN UOČI IZBORA – Obrazac Z2, gdje se unosi opis stanja biračkog mjesta na dan uoči održavanja izbora.
- **Predsjednik i članovi biračkog odbora nakon popunjavanja potvrđuju svojim potpisima točnost navoda u Zapisniku I.**

3.3. Zapisnik II.

- **Zapisnik II. sastoji se od:**
 - a) NASLOVNE STRANICE koja sadrži logo Središnjeg izbornog povjerenstva BiH, dio gdje se upisuje naziv DKP-a BiH i dio za upisivanje šifre biračkog mjesta te naslov: Zapisnik o radu biračkog odbora na dan održavanja izbora – ZARBO II;
 - b) EVIDENCIJE O NAZOČNOSTI – Obrazac Z3 koji se popunjava prije otvaranja biračkog mjesta na dan održavanja izbora, a sadrži dio za upisivanje imena nazočnih prilikom otvaranja biračkog mjesta i dio za upisivanje bilo kakvih značajnih događaja ili problema koji su se dogodili prije i prilikom otvaranja biračkog mjesta. U ovu evidenciju predsjednik upisuje vrijeme otvaranja biračkog mjesta;
 - c) ZAKLETVA – Obrazac Z3a koji potpisuju predsjednik i članovi biračkog odbora odmah nakon što predsjednik odredi dužnosti svim članovima;
 - d) EVIDENCIJE O AKREDITIRANIM PROMATRAČIMA – Obrazac Z4 koji sadrži:
 - dio prilikom otvaranja biračkog mjesta u koji se upisuju imena akreditiranih promatrača, naziv subjekta koji ga je akreditirao, broj akreditacije i vrijeme kada je promatrač stigao;
 - dio tijekom procesa glasovanja u koji se upisuju imena akreditiranih promatrača, naziv subjekta koji ga je akreditirao, broj akreditacije i vrijeme kada je promatrač stigao, te vrijeme kada je promatrač napustio biračko mjesto;
 - dio kod zatvaranja biračkog mjesta i procesa brojanja glasačkih listića, u koji se upisuju imena promatrača i vrijeme kada je promatrač napustio biračko mjesto;
 - e) ZAPAŽANJA TIJEKOM GLASOVANJA – Obrazac Z5 u koji se upisuju svi značajniji događaji koji su se desili tijekom procesa glasovanja i brojanja;

- f) MIŠLJENJA ILI PRIMJEDBI – Obrazac Z6 u koji se upisuje mišljenje ili primjedba članova biračkog odbora, birača ili akreditiranih promatrača. Član biračkog odbora, birač ili akreditirani promatrač može unijeti svoje mišljenje ili primjedbe na proces glasovanja, koje potpisuje osobno (mišljenje ili primjedba koja nije potpisana osobno, neće se razmatrati). Promatrač može staviti obrazložene primjedbe na rad biračkih odbora u pisanoj formi, koje se prilažu uz Z6 (ovaj slučaj predsjednik je dužan posebice evidentirati u Z6);
- g) UDALJAVANJA OSOBA S BIRAČKOG MJESTA – Obrazac Z7 u koji se upisuju podatci i razlozi udaljavanja osoba s biračkog mjesta zbog narušavanja reda;
- h) VREMENA ZATVARANJA BIRAČKOG MJESTA – Obrazac Z8 u koji se evidentira vrijeme zatvaranja biračkog mjesta, značajni događaji koji su se desili tijekom zatvaranja biračkog mjesta i nazočnost zamjenika biračkog odbora koji sudjeluju u brojanju (svoju nazočnost potvrđuju potpisom).
- i) EVIDENCIJA BROJA POTPISA – Obrazac Z9 u koji se na redovitom biračkom mjestu upisuje broj potpisa na svakoj stranici Izvatka iz Središnjeg biračkog popisa.
- j) SPECIFIKACIJA NEVAŽEĆIH GLASAČKIH LISTIĆA – Obrazac Z10 koji popunjava predsjednik biračkog odbora na redovitom biračkom mjestu ako tijekom brojanja glasačkih listića naiđe na glasačke listiće bez sigurnosnih elemenata.

POGLAVLJE III. PROMATRAČI

2. Akreditacija promatrača

1.1. Uvodne napomene

- Proces glasovanja i prebrojavanja glasačkih listića mogu promatrati samo akreditirani promatrači. Promatrači mogu postavljati pitanja u svezi s izbornim procesom, ali se ne mogu miješati u izborni proces niti gledati unutar glasačke kabine.
- Svaki promatrač za vrijeme promatranja izborne aktivnosti dužan je nositi akreditaciju i ne smije nositi bilo kakva obilježja ili oznake koje ga povezuju s određenom političkom strankom,

koalicijom, listom neovisnih kandidata ili neovisnim kandidatom (u daljnjem tekstu: politički subjekt).

- Samo jedan promatrač koji je predstavnik političkog subjekta, odnosno udruge, može biti nazočan u istodobno na jednom biračkom mjestu. Broj međunarodnih promatrača koji mogu biti nazočni istodobno na jednom biračkom mjestu je neograničen. Međunarodni promatrač može na biračko mjesto sa sobom uvesti i prevoditelja.

1.2. Pristup promatrača biračkom mjestu

- Nakon dolaska na biračko mjesto promatrač mora predsjedniku biračkog odbora pokazati osobni identifikacijski dokument. Predsjednik biračkog odbora provjerit će promatračev identifikacijski dokument s fotografijom kako bi utvrdio da li se ime promatrača nalazi na akreditaciji.
- Predsjednik biračkog odbora zapisat će ime promatrača, naziv subjekta koji ga je akreditirao i njegov broj akreditacije u Zapisnik o radu biračkog odbora, bilježeći vrijeme kada je promatrač stigao i vrijeme kada je promatrač napustio biračko mjesto, kako bi se broj promatrača ograničio na jednog promatrača istodobno na jednom biračkom mjestu. Predsjednik biračkog odbora zadržat će identifikacijski dokument do trenutka kada promatrač napušta biračko mjesto. Tijekom napuštanja biračkog mjesta promatrač zadržava akreditaciju.

1.3. Podnošenje primjedbi promatrača na rad biračkog odbora

Ukoliko promatrač za vrijeme promatranja utvrdi nepravilnosti u vezi s procesom koji je promatrao, može tražiti pojašnjenje od ovlaštene osobe, a ukoliko je nezadovoljan obrazloženjem, o tome će unijeti primjedbu u zapisnik dio Z6.

1.4. Udaljavanje promatrača s biračkog mjesta

- Ako promatrač tijekom promatranja remeti izborni proces, predsjednik biračkog odbora u postupku udaljavanja promatrača s biračkog mjesta treba prethodno opomenuti promatrača koji remeti izborni proces i poduzeti sve druge raspoložive mjere i radnje da remećenje prestane, a ukoliko nastavi s remećenjem, udaljiti ga s biračkog mjesta.

1.5. Izgled akreditacije akreditiranih promatrača

<p>BOSNA I HERCEGOVINA CENTRALNA IZBORNA KOMISIJA SREDIŠNJE IZBORNO POVJERENSTVO</p> <p>БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА ЦЕНТРАЛНА ИЗБОРНА КОМИСИЈА</p> <p>PS-</p> <p>Ime: _____</p> <p>Prezime: _____</p> <p>Pravo posmatranja prema odluci CIK BiH br. _____</p> <p>Datum: _____</p> <p>Ovjerava: _____</p>	<p>PS-</p> <p>IZBORI 2024 IZBORNA LOKALNA</p> <p>MP</p> <p>Posmatrač, u toku posmatranja izbornog procesa, neće ometati izborne aktivnosti i poštivat će tajnost glasanja. Za vrijeme posmatranja izbornih aktivnosti, posmatrač će nositi službenu akreditaciju i neće nositi bilo kakva obilježja ili oznake koje ga povezuju s određenom političkom strankom, koalicijom, listom nezavisnih kandidata, nezavisnim kandidatom i kandidatom sa posebne liste kandidata pripadnika nacionalnih manjina.</p>
--	---

- Izgled lica i naličja akreditacije za promatrače koji su predstavnici političkih subjekata (**bijela**). Akreditacije ovjerava i izdaje Središnje izborno povjerenstvo BiH na temelju liste političkih subjekata koju je odobrilo Središnje izborno povjerenstvo BiH.

BOSNA I HERCEGOVINA CENTRALNA IZBORNA KOMISIJA SREDIŠNJE IZBORNO POVJERENSTVO	БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА ЦЕНТРАЛНА ИЗБОРНА КОМИСИЈА
Ime: _____ PU- _____ Prezime: _____ Pravo posmatranja prema odluci CIK BiH br. _____ Datum: _____ Ovjerava: _____	 MP
	Posmatrač, u toku posmatranja izbornog procesa, neće ometati izborne aktivnosti i poštivat će tajnost glasanja. Za vrijeme posmatranja izbornih aktivnosti, posmatrač će nositi službenu akreditaciju i neće nositi bilo kakva obilježja ili oznake koje ga povezuju s određenom političkom strankom, koalicijom, listom nezavisnih kandidata, nezavisnim kandidatom i kandidatom sa posebne liste kandidata pripadnika nacionalnih manjina.

- Izgled lica i naličja akreditacije za promatrače koji su predstavnici udruga (**siva**). Akreditacije ovjerava i izdaje Središnje izborno povjerenstvo BiH na temelju liste udruga koju je odobrilo Središnje izborno povjerenstvo BiH.
- Izgled lica i naličja akreditacije za međunarodne promatrače (**roza**). Akreditacije ovjerava i izdaje Središnje izborno povjerenstvo BiH.

BOSNA I HERCEGOVINA CENTRALNA IZBORNA KOMISIJA SREDIŠNJE IZBORNO POVJERENSTVO	БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА ЦЕНТРАЛНА ИЗБОРНА КОМИСИЈА
Name: _____ MP- _____ Surname: _____ Right to observe as per BiH CEC Decision No : _____ Date: _____ Approved by: _____	 Stamp
	While observing the electoral process, the observer shall not disturb the electoral activities and he/she shall respect the secrecy of voting. While observing electoral activities, an observer shall wear the official accreditation card and shall not wear any insignia or markings which affiliate him/her with a specific political party, coalition, list of independent candidates, an independent candidate, and a candidate from a separate list of candidates representatives of national minorities.

POGLAVLJE IV. NAČIN GLASOVANJA

1. DAN PRIJE ODRŽAVANJA IZBORA

- Središnje izborno povjerenstvo BiH će najkasnije deset dana prije otvaranja biračkih mjesta dostaviti Ministarstvu vanjskih poslova BiH izborni materijal, i to:
 - izvadak iz Središnjeg biračkog popisa za određeno biračko mjesto u DKP-ima BiH;
 - odgovarajući broj kuverata sa setovima glasačkih listića;
 - štambilj za sigurnosnu zaštitu glasačkih listića;
 - odgovarajući broj glasačkih kutija;
 - set obrazaca za biračko mjesto;
 - postere s naputcima o načinu glasanja i informativnim sadržajem za birače;

- Zapisnik o radu biračkog odbora – ZARBO;
- potrošni materijal prema specifikaciji iz Obrasca Z1 Zapisnika, neophodan za proces glasovanja i pakiranja izbornog materijala.

3. Provjera ispravnosti izbornog materijala

- Ministarstvo vanjskih poslova BiH će tri dana prije, a najkasnije 12 sati prije otvaranja biračkih mjesta u DKP-ima BiH, dostaviti biračkom odboru odgovarajućeg DKP-a BiH navedeni izborni materijal.
- Birački odbor provjerava da li je izborni materijal koji je primio od Ministarstva vanjskih poslova BiH kompletan i u ispravnom stanju, što upisuje u Obrazac Z1 Zapisnika. Ako birački odbor utvrdi da izborni materijal nije kompletan, odmah o tome obavještava Ministarstvo vanjskih poslova BiH koje će u kontaktu sa Središnjim izbornim povjerenstvom BiH ukloniti sve nedostatke u najkraćem roku.
- Nakon primljenog izbornog materijala predsjednik i članovi biračkog odbora provjeravaju prostor koji je predviđen za biračko mjesto i uklanjaju eventualne nedostatke koji utječu na zakonitost rada biračkog odbora. Zapažanje o stanju biračkog mjesta upisuje se u Obrazac Z2 Zapisnika. Predsjednik i članovi biračkog odbora odgovorni su za sigurnost biračkog materijala na biračkom mjestu od trenutka prijema materijala pa do završetka svih svojih dužnosti nakon zatvaranja biračkog mjesta, završetka procesa brojanja i predavanja glasačkog materijala.
- Birački odbor uklanja s biračkog mjesta sve oznake i obilježja koja upućuju na političke subjekte, vjerske simbole, kao i ostale oznake koje mogu imati diskriminacijsko značenje. Birački odbor postavlja oznaku biračkog mjesta, ulaza i izlaza, smjera lokacije biračkog mjesta, zabrane unošenja oružja, zabrane pušenja, i izlaže kandidacijske liste.
- Predsjednik i članovi biračkog odbora uređuju biračko mjesto tako da se omogući neometan protok birača na biračkom mjestu.

- Predsjednik biračkog odbora dužan je prilikom otvaranja biračkog mjesta, a sukladno propisu Središnjeg izbornog povjerenstva BiH, odrediti dužnosti svakom članu biračkog odbora, odnosno odrediti koji će član biračkog odbora biti zadužen za kontrolu reda, identifikaciju, izdavanje kuverata s glasačkim listićima i kontrolu glasačke kutije te ih evidentirati u dijelu Zapisnika o radu biračkog odbora predviđenom za unošenje navedenih podataka.

2. PRIJE OTVARANJA BIRAČKOG MJESTA

- Svi članovi biračkog odbora moraju doći na biračko mjesto najmanje sat vremena prije početka glasovanja. U tom vremenu samo članovi biračkog odbora i promatrači mogu biti prisutni na biračkom mjestu.
- Birački odbor određuje mjesto za svaku glasačku kabinu, vodeći računa da nitko unutar ili izvan biračkog mjesta ne može vidjeti birača dok glasuje. Otvor glasačke kabine treba biti okrenut prema unutarnjosti biračkog mjesta.
- Prije početka glasovanja predsjednik, odnosno članovi biračkog odbora:
 - a) upisuju svoja imena u Zapisnik i potpisuju se u dijelu Zapisnika koji je za to predviđen;
 - b) potpisuju Zakletvu u Zapisniku dio Z3a
 - c) ispisuju sve neophodne podatke na kuverte, odnosno pakete;
 - d) predsjednik upisuje u Obrazac za brojno stanje broj birača koji su upisani u izvadak iz Središnjeg biračkog popisa;
 - e) ručno broje primljene kuverte s glasačkim listićima za svaku osnovnu izbornu jedinicu i u Obrazac za brojno stanje upisuju ukupan broj primljenih kuverata s glasačkim listićima;
 - f) pokazuju praznu glasačku kutiju, nakon čega na nju stavljaju plastične pečate;
 - g) predsjednik u Obrazac za brojno stanje upisuje serijske brojeve pečata glasačke kutije;
 - h) postavljaju zapečaćenu glasačku kutiju na mjesto gdje je svi nazočni mogu vidjeti;
 - i) predsjednik upisuje u Obrazac Z3 Zapisnika vrijeme otvaranja biračkog mjesta;
 - j) predsjednik provjerava promatračev identifikacijski dokument s fotografijom, koji zadržava do trenutka kada promatrač napušta biračko mjesto, utvrđuje nalazi li se ime promatrača na akreditaciji i u Obrazac Z4 Zapisnika upisuje ime promatrača, naziv subjekta koji ga je akreditirao, broj njegove akreditacije, vrijeme kada je promatrač stigao i vrijeme kada je promatrač napustio biračko mjesto;
 - k) predsjednik upućuje promatrače na mjesto gdje mogu sjesti i promatrati izborne aktivnosti te ih upozorava da se ne mogu miješati u izborni proces niti gledati u glasačku kabinu, ali da mogu postavljati pitanja u svezi s izbornim procesom.

PREDSJEDNIK I ČLANOVI BIRAČKOG ODBORA SU OBVEZNI POTPISATI ZAKLETVU U DIJELU Z3 ZAPISNIKA O RADU BIRAČKOG ODBORA.

3. PROCEDURA GLASOVANJA

- Biračka mjesta počinju raditi u 7 sati, a zatvaraju se u 19 sati.

Predsjednik i članovi biračkog odbora, ako im se imena nalaze na izvatku iz Središnjeg biračkog popisa za to biračko mjesto, glasuju prije nego što prvi birač dođe na biračko mjesto.

- Ako biračko mjesto iz opravdanih razloga nije otvoreno na vrijeme, a kašnjenje je trajalo do tri sata, glasovanje na tom biračkom mjestu može se produžiti za onoliko vremena koliko je trajalo kašnjenje, o čemu odlučuje predsjednik. Ako je kašnjenje trajalo duže od tri sata, o dužini vremena za koje se glasovanje produžava odlučuje Središnje izborno povjerenstvo BiH.
- Predsjednik u najkraćem roku obavještava Središnje izborno povjerenstvo BiH o razlogu zbog kojeg je došlo do kašnjenja u otvaranju biračkog mjesta ili do prekida glasovanja na biračkom mjestu.

3.1. Tajnost glasovanja

- Ispunjavanje glasačkog listića na biračkom mjestu je tajno, glasovanje je osobno.

U glasačkoj kabini se istodobno smije nalaziti samo jedna osoba, osim ako se radi o biračima koji su slijepi, nepismeni ili osoba s invaliditetom. (Vidi: Pomoć druge osobe prilikom glasovanja).

- **Predsjednik i članovi biračkog odbora dužni su osigurati tajnost glasovanja i onemogućiti da neka osoba glasuje umjesto druge osobe pod njenim imenom ili da ponovno glasuje.**
- **Osoba koja zlouporabi biračko pravo ili učini izbornu prevaru, snosit će kaznenu odgovornost (Vidi: POGLAVLJE VI. KAZNE NE ODREDBE).**

- Nijedna osoba ne smije ometati birača koji ispunjava glasačke listiće, niti smije tražiti od njega bilo kakve informacije o tome za koga želi glasovati, za koga glasuje ili za koga je glasovao, niti smije sprječavati ili pokušati spriječiti nekoga u ostvarivanju njegovog biračkog prava.

3.2. Važeći dokument za identifikaciju

- Za utvrđivanje identiteta birača služi jedan od sljedećih važećih dokumenata s fotografijom:
 - a) putovnica;
 - b) vozačka dozvola;
 - c) važeća osobna iskaznica koju je izdala zemlja domaćin;
 - d) važeća osobna iskaznica koju je izdala Bosna i Hercegovina;
 - e) izbjeglički karton koji je izdala vlada zemlje domaćina ili druga međunarodna organizacija.

3.3. Identifikacija birača i izdavanje glasačkog listića

- Prilikom ulaska na biračko mjesto radi glasovanja svaki birač mora predložiti jedan od važećih osobnih dokumenata. Nakon što birač dokaže svoj identitet članu biračkog odbora i njegovo ime bude pronađeno u izvatku iz Središnjeg biračkog popisa, birač se potpisuje istovjetno kao na identifikacijskom dokumentu pored svog imena u izvatku iz Središnjeg biračkog popisa.

- Kada birač bude identificiran i potpiše se u izvadak iz Središnjeg biračkog popisa, član biračkog odbora, prije nego izda kuvertu s glasačkim listićima, iz kuverte vadi glasačke listiće i na svaki glasački listić stavlja otisak štambilja, potpisuje se pokraj otiska štambilja, te glasačke listiće vraća u kuvertu, nakon čega izdaje kuvertu s glasačkim listićima i odmah upućuje birača prema jednoj od slobodnih glasačkih kabina, kako bi ispunio glasačke listiće. Nakon ispunjavanja glasačkih listića, birač ih vraća u kuvertu tako da se zaštiti tajnost glasa i ubacuje kuvertu s glasačkim listićima u glasačku kutiju.
- Ako se ime birača ne nalazi na izvratku iz Središnjeg biračkog popisa za to biračko mjesto, predsjednik biračkog odbora u suradnji sa Središnjim izbornim povjerenstvom BiH provjerava na koji je izvadak iz Središnjeg biračkog popisa birač upisan i o tome obavještava birača.

Sigurnosna zaštita glasačkog listića (otisak štambilja i potpis)

**Gradsko/Općinsko vijeće - Gradsko/Opštinsko vijeće
Skupština grada/opštine - Skupština grada/opštine**

**000
GRAD / OPĆINA
ГРАД / ОПШТИНА**

UPUTSTVO - УПУТСТВО - НАПУТАК

LOKALNI IZBORI 06.10.2024. - ЛОКАЛНИ ИЗБОРИ 06.10.2024.

- Označite kvadratić pored naziva samo jedne političke stranke, ili koalicije, ili liste nezavisnih kandidata, ili imena jednog nezavisnog kandidata ili
 - Označite kvadratić pored imena jednog ili najviše tri kandidata unutar liste samo jedne odabrane političke stranke ili koalicije ili liste nezavisnih kandidata ili
 - Označite kvadratić pored naziva samo jedne političke stranke, ili jedne koalicije, ili jedne liste nezavisnih kandidata, i označite jednog ili najviše tri kandidata unutar te odabrane političke stranke, ili koalicije ili liste nezavisnih kandidata.

U izbornim jedinicama u kojima se biraju i pripadnici nacionalnih manjina imate mogućnost:
 -glasati za pripadnika nacionalne manjine, tako što ćete označiti samo jedno ime na posebnoj listi kandidata pripadnika nacionalnih manjina.

Ukoliko ste se odlučili da glasate za pripadnika nacionalnih manjina, ne možete glasati ujedno i za političku stranku, ili koaliciju, ili listu nezavisnih kandidata, ili nezavisnog kandidata, jer ukoliko biste glasali za obje opcije, vaš listić bio bi nevažeći!

- Označite kvadratić pored naziva samo jedne političke stranke, ili koalicije, ili liste nezavisnih kandidata, ili imena jednog nezavisnog kandidata ili
 - Označite kvadratić pored imena jednog ili najviše tri kandidata unutar liste samo jedne odabrane političke stranke ili koalicije ili liste nezavisnih kandidata ili
 - Označite kvadratić pored naziva samo jedne političke stranke, ili jedne koalicije, ili jedne liste nezavisnih kandidata, i označite jednog ili najviše tri kandidata unutar te odabrane političke stranke, ili koalicije ili liste nezavisnih kandidata.

U izbornim jedinicama u kojima se biraju i pripadnici nacionalnih manjina imate mogućnost:
 - glasati za pripadnika nacionalne manjine, tako što ćete označiti samo jedno ime na posebnoj listi kandidata pripadnika nacionalnih manjina .

Ukoliko ste se odlučili da glasate za pripadnika nacionalnih manjina, ne možete glasati ujedno i za političku stranku, ili koaliciju, ili listu nezavisnih kandidata, ili nezavisnog kandidata, jer ukoliko biste glasali za obje opcije, vaš listić bio bi nevažeći!

-Označite kvadratić pored naziva samo jedne političke stranke, ili koalicije, ili liste neovisnih kandidata, ili imena jednog neovisnog kandidata ili
 -Označite kvadratić pored imena jednog ili najviše tri kandidata unutar liste samo jedne odabrane političke stranke ili koalicije ili liste neovisnih kandidata ili
 - Označite kvadratić pored naziva samo jedne političke stranke, ili jedne koalicije, ili jedne liste neovisnih kandidata, i označite jednog ili najviše tri kandidata unutar te odabrane političke stranke, ili koalicije ili liste neovisnih kandidata.

U izbornim jedinicama u kojima se biraju i pripadnici nacionalnih manjina imate mogućnost:
 - glasovati za pripadnika nacionalne manjine, tako što ćete označiti samo jedno ime na posebnoj listi kandidata pripadnika nacionalnih manjina.

Ukoliko ste se odlučili glasovati za pripadnika nacionalnih manjina, ne možete glasovati ujedno i za političku stranku, ili koaliciju, ili listu neovisnih kandidata, ili neovisnog kandidata, jer ukoliko biste glasovali za obje opcije, vaš listić bio bi nevažeći!

DKP A01
ДКП А01

4. Postupanje s oštećenim glasačkim listićem

3.4. Broj dozvoljenih preferencija na glasačkom listiću

Glasački listić omogućava biraču da glasuje samo za jednu od sljedećih opcija:

- neovisnog kandidata; ili
- političku stranku, koaliciju ili listu neovisnih kandidata; ili
- mogućnost da, u okviru kandidacijske liste jedne političke stranke, koalicije ili liste neovisnih kandidata, označi jednog ili najviše tri kandidata na jednoj listi koju je birač odabrao. Ako je birač validno označio više od tri kandidata na jednoj listi, smatra se da je ta lista dobila jedan važeći glas u svrhu raspodjele mandata, dok se preferencijalni glasovi s liste smatraju nevažećim.

3.5. Oštećeni glasački listić

- Pod oštećenim glasačkim listićem podrazumijeva se fizički oštećen ili pogrešno popunjen glasački listić. U slučaju da birač ošteti svoj glasački listić, vraća kuvertu s glasačkim listićima, a član biračkog odbora izdaje mu novu kuvertu s glasačkim listićima. Član biračkog odbora zadužen za izdavanje glasačkih listića upisuje riječ “oštećen” na vraćenu kuvertu s glasačkim listićima i ulaže je u za to predviđenu kuvertu za pakiranje.

3.6. Pomoć druge osobe

- Birač koji je slijep, nepismen ili osoba s invaliditetom je osoba kojoj je potrebna pomoć druge osobe prilikom potpisivanja izvatka iz Središnjeg biračkog popisa i glasovanja.

Kad je birač slijep, nepismen ili osoba s invaliditetom, predsjednik odobrava da mu druga osoba, koju izabere birač, pruži pomoć pri glasovanju. Ova osoba ne smije biti član biračkog odbora niti akreditirani promatrač.

Osoba koja pomaže biraču glasovati napisat će svoje ime tiskanim slovima u izvatku iz Centralnog biračkog popisa pored imena birača kojem je pomagao i potpisati se u predviđeno polje za potpis. Osoba koja pomaže drugom biraču glasovati ne mora biti upisana u Središnji birački popis. Jedna osoba može pomagati samo jednom biraču.

- Osobe s invaliditetom su oni birači koji dođu do biračkog mjesta, ali ne mogu ući. Druga osoba, koju taj birač izabere, donosi važeći identifikacijski dokument osobe s invaliditetom na biračko mjesto i izjavljuje da birač ne može ući na biračko mjesto.

Član biračkog odbora zadužen za identifikaciju provjerava da li je ime osobe s invaliditetom upisano u izvadak iz Središnjeg biračkog popisa. Ako je ime tog birača upisano u izvadak iz Središnjeg biračkog popisa, član biračkog odbora odlazi prema osobi s invaliditetom, nakon što obavijesti predsjednika, s Obrascem Z6 Zapisnika, kuvertom s glasačkim listićima i olovkom. Član biračkog odbora upisuje ime i osobne podatke osobe s invaliditetom s brojem identifikacijskog dokumenta. Osoba s invaliditetom potpisuje se pored tih podataka i popunjava glasačke listiće koje vraća u kuvertu.

Osoba koju je osoba s invaliditetom izabrala odnosi kuvertu s glasačkim listićima do glasačke kutije i stavlja je u nju. Član biračkog odbora u dio predviđen za potpis, pored imena osobe s invaliditetom, upisuje broj identifikacijskog dokumenta tog birača. Osoba koja pomaže osobi s invaliditetom upisuje svoje ime tiskanim slovima pored imena osobe s invaliditetom u izvadak iz Središnjeg biračkog popisa, te se potpisuje.

Obrazac za PDL

PDL/PDO/ПДЛ

Pomoć drugog lica/druge osobe/Помоћ другог лица

☐ Na biračkom mjestu/На бирачком мјесту
☐ Izvan biračkog mjesta/Изван бирачког мјеста

1 131A244
RB obrasca /РБ обрасца Број ВМ/Број ЕМ

MARKO MARKOVIĆ / 111191111111 / 02QZ1416 / 244
Ime i prezime birača, ЈМБ, број личне карте/osobne iskaznice i redni broj birača u izvodu iz CBS/izvatku iz SBP/ / Име и презиме бирача, ЈМБ, број личне карте и Редни број бирача у изводу из ЦБС

AMIR AMIROVIĆ / 111191111111 / 025QB1416 / 244
Ime i prezime lica koje pomaže/osobe koja pomaže, ЈМБ i број личне карте/osobne iskaznice i potpis/
Име и презиме лица које помаже, ЈМБ и број личне карте и потпис

☐ Slijepi birač/Слијепи бирач
☐ Nepismeni birač/Неписмени бирач
☐ Lice a invalidetom/Лице с инвалидитетом

Staviti oznaku X u kvadratić prema kategoriji kojoj birač pripada/ Ставити ознаку X у квадратнић према категорији којој бирач припада

025QZ1416
Navod o vrsti dokaza o potrebi glasanja/glasovanja birača uz pomoć drugog lica/druge osobe i broj dokaza/ Навод о врсти доказа о потреби гласања бирача уз помоћ другог лица и број доказа

Predsjednik BO/Председник БО

MUSTAFA LAKOVIĆ
Ime, prezime i potpis/Име, презиме и потпис

Pod punom materijalnom i krivičnom odgovornošću izjavljujem da sam upoznat sa odredbom člana 5.19 stav (4) Izbornog zakona BiH, odnosno da na dan izbora mogu pomoći samo jednom biraču.

Под пуном материјалном и кривичном одговорношћу изјављујем да сам упознат са одредбом члана 5.19 став(4) Изборног закона БиХ, односно да на дан избора могу помоћи само једном бирачу.

Lice koje pomaže biraču/Лице које помаже бирачу

Potpis/Потпис

3.6. Ometanje procesa glasovanja i udaljavanje s biračkog mjesta

- Predsjednik biračkog odbora može s biračkog mjesta i iz njegove okoline udaljiti svaku osobu koja narušava red. Svako udaljavanje s biračkog mjesta treba zabilježiti u Obrazac Z7 Zapisnika.
- Ako na biračkom mjestu postoji opasnost za red i mir, ako dođe do nasilja ili se otkrije oružje ili opasni predmeti, predsjednik biračkog odbora će sukladno svojom dužnošću i odgovornošću:
 - a) prekinuti glasovanje za onoliko vremena koliko je potrebno da se ponovno uspostavi red i mir na biračkom mjestu,
 - b) nakon prekida glasovanja i ponovno uspostavljenog reda i mira, postupiti kako je navedeno u ovom priručniku o radnjama kod glasovanja birača.

Ako se red na biračkom mjestu naruši, predsjednik biračkog odbora može zahtijevati pomoć policije ili snaga sigurnosti izvan biračkog mjesta kako bi se ponovno uspostavio red i mir na biračkom mjestu.

GLASOVANJE SE PREKIDA DOK SE NA BIRAČKOM MJESTU NALAZE PRIPADNICI POLICIJE ILI SNAGA SIGURNOSTI. O SVIM POJAVAMA OMETANJA GLASOVANJA I NARUŠAVANJA REDA NA BIRAČKOM MJESTU PREDsjedNIK BIRAČKOG ODBORA OBAVJEŠTAVA SREDIŠNJE IZBORNO POVJERENSTVO BiH.

3.6.1. Prisustvo predstavnika medija na biračkom mjestu:

- Ako predstavnici medija žele ući na biračko mjesto s ciljem izvješćivanja javnosti o tijeku glasovanja na tom biračkom mjestu, predsjednik biračkog odbora odobrit će im nazočnost na biračkom mjestu onoliko dugo koliko je potrebno da se pripremi kratko izvješćivanje.
- Predsjednik biračkog odbora obavijestit će predstavnike medija da prilikom boravka na biračkom mjestu ni na koji način ne smiju remetiti tijek glasovanja niti ugroziti tajnost glasovanja, te ih informirati o utvrđenim pravilima ponašanja na biračkom mjestu.

3.7. Zatvaranje biračkog mjesta

- Biračko mjesto se zatvara u 19:00 sati. Biračima koji su u redu za glasovanje u trenutku zatvaranja biračkog mjesta odobrava se glasovanje. Procedura zatvaranja biračkog mjesta je:
 - predsjednik, 15 minuta prije zatvaranja biračkog mjesta, objavljuje svim nazočnim unutar i ispred biračkog mjesta vrijeme zatvaranja biračkog mjesta;
 - u vrijeme zatvaranja biračkog mjesta kontrolor reda staje na kraj reda kako bi se osiguralo da se nijedna osoba ne priključi nakon zatvaranja biračkog mjesta;
 - član biračkog odbora zatvara vrata odmah nakon što posljednji birač iz reda glasuje;
 - predsjednik u Obrazac Z8 Zapisnika upisuje vrijeme zatvaranja biračkog mjesta;
 - predsjednik zatvara otvor glasačke kutije plastičnim pečatom čiji broj upisuje u Obrazac brojnog stanja BSO.
- Prilikom zatvaranja biračkog mjesta predsjednik u Obrazac Z4 Zapisnika evidentira nazočne akreditirane promatrače.

Predsjednik biračkog odbora obvezan je da, prema utvrđenom rasporedu, Središnjem izbornom povjerenstvu BiH dostavlja informacije i podatke:

- a) da li je biračko mjesto otvoreno na vrijeme;
- b) da li je nakon provedenog glasovanja birača biračko mjesto zatvoreno na vrijeme;
- c) kolika je izlaznost birača na biračkom mjestu, najmanje dva puta tijekom dana izbora, kao i u dodatnim terminima ako to izbornom povjerenstvo zatraži.

4. NAKON ZATVARANJA BIRAČKOG MJESTA

- Nakon zatvaranja biračkog mjesta u nazočnosti akreditiranih promatrača predsjednik i članovi biračkog odbora biračkog mjesta obavljaju sljedeće aktivnosti:
 - a) pakiraju štambilj u providnu PLD vrećicu, koja se zatvara i ostavlja na vidno mjesto na radnoj površini;
 - b) broje i upisuju ukupan broj preostalih neiskorištenih kuverata s glasačkim listićima za svaku izbornu jedinicu u Obrazac za brojno stanje;
 - c) pakiraju neiskorištene kuverte s glasačkim listićima u originalnu kutiju;
 - d) broje i upisuju u Obrazac za brojno stanje ukupan broj potpisa glasovatelja s izvatka iz Središnjeg biračkog popisa;
 - e) broje i upisuju ukupan broj kuverata s oštećenim glasačkim listićima za svaku osnovnu izbornu jedinicu i pakiraju ih u odgovarajuću kuvertu;
 - f) nakon upisa prethodno utvrđenih podataka u Obrazac za brojno stanje otvaraju glasačku kutiju i stavljaju sadržaj na sto tako da to vide svi nazočni;
 - g) razvrstavaju kuverte s glasačkim listićima po osnovnim izbornim jedinicama za koje su birači glasovali, odnosno po oznakama kombinacija glasačkih listića na kuvertama;
 - h) broje kuverte s glasačkim listićima, a dobiveni broj kuverata po osnovnim izbornim jedinicama za koje su birači glasali predsjednik upisuje u Obrazac za brojno stanje;
 - i) vežu kuverte s istim kombinacijama glasačkih listića po osnovnim izbornim jedinicama i pakiraju ih u odgovarajuću zaštitnu vreću za pakiranje izbornog materijala;
 - j) popunjavaju testove točnosti i potpisuju Obrazac za brojno stanje;
 - k) originalni Obrazac za brojno stanje, Zapisnik o radu biračkog odbora – ZARBO i upakirani izborni materijal birački odbori u DKP-ima BiH dostavljaju posredstvom Ministarstva vanjskih poslova BiH Središnjem izbornom povjerenstvu BiH.

KUVERTE S GLASAČKIM LISTIĆIMA SE NE OTVARAJU, ODNOSNO GLASAČKI LISTIĆI SE NE BROJE NA BIRAČKOM MJESTU!

4.1. Način popunjavanja Obrasca za brojno stanje i shema pakiranja izbornog materijala

Popunjavanje Obrasca za brojno stanje – BSO

Predsjednik biračkog odbora upisuje u Obrazac za brojno stanje sljedeće podatke:

- **NAZIV DKP-a BiH**
- **OZNAKU BIRAČKOG MJESTA**
- **SERIJSKI BROJ PLASTIČNIH PEČATA ZA GLASAČKE KUTIJE**
- **ŠIFRU OPŠTINE/IZBORNE JEDINICE ZA KOJU SE GLASUJE**
- **PRIJE OTVARANJA BIRAČKOG MJESTA – DIO PRVI**
 - upisuje broj birača koji su upisani u izvadak iz Središnjeg biračkog popisa za svaku izbornu jedinicu za koju se glasuje – red 1;
 - upisuje broj primljenih kuverata s glasačkim listićima za svaku izbornu jedinicu za koju se glasuje. Članovi biračkog odbora ručno broje kuverte s glasačkim listićima – red 3;
- **TIJEKOM GLASOVANJA – DIO DRUGI**
 - ako se ukaže potreba, predsjednik biračkog odbora može iz pričuve preuzeti dodatni broj kuverata s glasačkim listićima za bilo koju izbornu jedinicu za koju se glasuje. Broj naknadno primljenih kuverata s glasačkim listićima i broj ukupno primljenih kuverata s glasačkim listićima upisuje se po izbornim jedinicama za koje se glasuje – red 4. i 5;
- **NAKON ZATVARANJA BIRAČKOG MJESTA – DIO TREĆI**
 - upisuje broj potpisa glasovatelja s izvatka iz Centralnog biračkog popisa za svaku izbornu jedinicu za koju se glasovalo – red 6;
 - upisuje broj oštećenih (upropaštenih) kuverata s glasačkim listićima za svaku izbornu jedinicu za koju se glasovalo – red 8;
 - upisuje broj izdatih kuverata s glasačkim listićima za svaku izbornu jedinicu za koju se glasovalo – red 9;
 - upisuje broj preostalih neiskorištenih kuverata s glasačkim listićima za svaku izbornu jedinicu za koju se glasovalo – red 10;
 - upisuje ukupan broj zaduženih kuverata s glasačkim listićima za svaku izbornu jedinicu za koju se glasovalo, odnosno zbir reda 9. i 10. – red 11;
- **NAKON OTVARANJA GLASAČKE KUTIJE – DIO ČETVRTI**
 - upisuje broj kuverata s glasačkim listićima za svaku izbornu jedinicu za koju se glasovalo – red 12;
- **TEST TOČNOSTI – DIO PETI**
 - upisuje test točnosti kako je navedeno u Obrascu – red 13;
 - upisuje test točnosti kako je navedeno u Obrascu – red 14;
- **Predsjednik i članovi biračkog odbora potpisuju Obrazac za brojno stanje.**

OBRACZAC ZA BROJNO STANJE (Biračko mjesto za glasanje/glasovanje u odsustvu/odsutnosti)	Naziv općine: DKP AUSTRIJA BEČ	Broj biračkog mjesta: DKP A01	BSO
---	--	---	------------

Serijski broj plastičnog pečata	Serijski broj plastičnog pečata
04 4 2 5 8 7 1 1 04 4 1 8 1 1 0	04 3 5 6 6 6 0 04 4 8 1 6 2 0
Pečat 1	Pečat 4

Šifra općine/izborne jedinica za koju se glasa/glasuje → K02 K04 K08 K12 K14 K16

I: PRIJE OTVARANJA BIRAČKOG MJESTA	K02	K04	K08	K12	K14	K16
1. Broj imena birača na izvodu iz Centralnog/Središnjeg biračkog spiska/popisa (nužno - brojčani)	4	8	22	1	16	44
2. Broj primljenih koverata sa glasačkim listićima	5	9	23	2	17	45
II: NAKON ZATVARANJA BIRAČKOG MJESTA						
3. Broj popisa na izvodu iz Centralnog/Središnjeg biračkog spiska/popisa (nužno - brojčani)	0	4	12	1	10	35
4. Broj odloženih koverata sa glasačkim listićima (pečet 2a)	0	0	0	0	0	0
5. Broj izdatih koverata sa glasačkim listićima (red/redak 6+7+8)	0	4	12	1	10	35
6. Broj neiskorištenih koverata sa glasačkim listićima (nužno brojčani)	5	5	11	1	7	10
7. Broj zaduženih koverata sa glasačkim listićima (red/redak 9+10)	5	9	23	2	17	45
III: NAKON OTVARANJA GLASAČKE KUTIJE						
8. Broj koverata sa glasačkim listićima za glasanje/glasovanje u odsustvu/odsutnosti	0	4	12	1	10	35
IV: Test tačnosti/točnosti						
9. Red/redak 7. -Red/redak 2.; ako nisu isti, upisati razliku	0	0	0	0	0	0

Serijski broj plastičnog pečata
04 4 2 5 8 7 1 1 04 4 1 8 1 1 0
Pečat 5

Potpisujuci se ispod, izjavljujem da ovi brojevi tačno/točno odražavaju izborne aktivnosti na ovom biračkom mjestu.

PREDSIEDNIK ČLAN 1 ČLAN 2	IME (ŠTAMPANIM/TISKANIM SLOVIMA) ČLAN 3 ČLAN 4	KOTIPIS KOTIPIS
MARJETA VICTIĆ TATJANA TRIFKOVIĆ MARIJA LAFOVIĆ	Marija Vico Tatjana Marija	Marija Vico Tatjana Marija

Šema pakovanja/pakiranja izbornog materijala na biračkom mjestu za glasanje u odsutnosti u FBiH

POGLAVLJE V. NAKNADA ZA RAD U BIRAČKOM ODBORU

1. NAKNADA ZA RAD U BIRAČKOM ODBORU

- Predsjednik i članovi biračkih odbora i njihovi zamjenici, ukoliko su sudjelovali u radu biračkog odbora, imaju pravo na naknadu za svoj rad.
- Odluku o visini naknade za rad biračkih odbora u DKP-ima BiH donosi Središnje izborno povjerenstvo BiH.

POGLAVLJE VI. PREKRŠAJNE I KAZNENE ODREDBE

Za kršenje odredaba Izbornog zakona u Bosni i Hercegovini predviđene su prekršajne sankcije i to novčane u iznosu najmanje 600,00 KM do 3.000,00 KM, kao i zabrana angažiranja u izornoj administraciji u trajanju od 4 godine.

Za utvrđivanje prekršaja i izricanja sankcija nadležno je Središnje izborno povjerenstvo Bosne i Hercegovine, a u nekim prekršajima, općinsko/gradsko izborno povjerenstvo.

U dosadašnjoj praksi Središnje izborno povjerenstvo BiH je poslije svakog izbornog ciklusa provodilo postupke i izricalo sankcije za učinjene prekršaje.

Prekršitelji su najčešće članovi izborne administracije, u pravilu predsjednici i članovi biračkih odbora, zbog propusta učinjenih bez namjere (nehat), ili propuštanjem da se neka radnja uradi, ili da se uradi na način propisan Zakonom.

Najčešći prekršaji su utvrđeni u članu 5.25 Izbornog zakona BiH, na način da obrasci s biračkih mjesta nisu bili popunjeni sukladno propisanoj proceduri.

Prekršaji utvrđeni Izbornim zakonom BiH odnose se na predsjednika biračkog odbora ako ne odredi dužnosti članovima biračkog odbora na dan glasovanja, odnosno za predsjednika i članove, ako ne:

- upisuje podatke u zapisnik o radu biračkog odbora koji su tamo predviđeni
- ne objasni biraču način glasovanja
- ne osigura biraču tajnost glasovanja
- ne utvrdi identitet birača i omogući mu da se potpiše za to predviđeno mjesto na biračkom popisu ili
- pomaže osobi tijekom glasovanja na način protivan Izbornom zakonu BiH.

2. KAZNENA DJELA U IZBORNOM PROCESU

Ako postoji namjera da se nedozvoljenim radnjama utječe na izborni proces i rezultate izbora, takve aktivnosti predstavljaju temelj za utvrđivanje eventualne kaznene odgovornosti.

Pored novčane, predviđene su i zatvorske kazne.

Neka od kaznenih djela mogu učiniti pripadnici izborne administracije, biračkog odbora i izbornog povjerenstva u okviru svoje dužnosti i to predstavlja otežavajuću okolnost, za što je predviđena i strožija kazna.

Navešt ćemo osnovna kaznena djela koja su po svojim osnovnim obilježjima sadržana u kaznenom zakonodavstvu Bosne i Hercegovine, entiteta i Brčko distrikta BiH.

- Kazneno djelo - Podmićivanje na izborima i u službi koja se financira iz javnih sredstava

- Obilježje djela - Tko posredno ili neposredno zatraži, zahtijeva ili uzme novac ili bilo koji financijski instrument ili drugu vrijednost ili drugu materijalnu ili nematerijalnu korist ili prednost ili uslugu ili bilo kakvu vrstu poticaja za sebe ili za drugoga, uključujući i pravnu osobu, ili ponudu ili obećanje takve koristi ili prednosti ili poticaja za sebe ili za drugoga, uključujući i pravnu osobu, kako bi učinio nešto što inače ne bi smio učiniti ili propustio da učini nešto što bi inače bio dužan učiniti u vršenju službene dužnosti ili predstojeće službene dužnosti, u zakonodavnom, izvršnom, pravosudnom, upravnom ili bilo kojem organu koji se u cijelosti ili djelomično financira iz javnih

sredstava na razini Bosne i Hercegovine, ili tko posreduje u takvom pasivnom podmićivanju.

- **Kazneno djelo – Uskraćivanje biračkog prava**
- **Obilježje djela** – Tko u obavljanju povjerene mu dužnosti u svezi s izborima za institucije Bosne i Hercegovine, u namjeri da drugoga spriječi u ostvarenju njegovog biračkog prava protuzakonito ne uvede u birački popis ili ga izbriše iz biračkog popisa ili mu na drugi način uskrati biračko pravo.
- **Kazneno djelo – Povreda slobode opredjeljenja birača**
- **Obilježje djela** – Tko silom, ozbiljnom prijetnjom, prinudom, podmićivanjem ili korištenjem njegovog teškog ekonomskog stanja, ili na drugi protupravan način utječe na birača u Bosni i Hercegovini da na izborima za institucije Bosne i Hercegovine ili prilikom glasovanja o opozivu ili na referendumu, glasuje za ili protiv pojedine liste, pojedinog kandidata, odnosno da glasuje za ili protiv opoziva, za ili protiv prijedloga o kome se odlučuje referendumom, ili da uopće ne glasuje. Član biračkog odbora ili druga osoba koja učini ovo djelo u vršenju povjerene joj dužnosti u svezi s izborima, glasovanjem ili referendumom.
- **Kazneno djelo – Povreda tajnosti glasovanja**
- **Obilježje djela** – Tko pri izboru za institucije Bosne i Hercegovine ili pri glasovanju o opozivu predstavnika u institucijama Bosne i Hercegovine ili na referendumu u Bosni i Hercegovini povrijedi tajnost glasovanja. Član biračkog odbora ili druga osoba koja učini ovo djelo u vršenju povjerene mu dužnosti u svezi s izborima ili glasovanjem.
- **Kazneno djelo – Izborna prevara**
- **Obilježje djela** – Tko krivotvori rezultate izbora ili glasovanja za institucije Bosne i Hercegovine dodavanjem, oduzimanjem ili brisanjem glasova ili potpisa, netočnim brojanjem glasova, neistinitim upisivanjem rezultata u izborne isprave ili na drugi način, ili objavi kao konačan rezultat izbora ili glasovanja koji ne odgovara obavljenom glasovanju.
- **Kazneno djelo – Uništenje izbornih isprava**
- **Obilježje djela** – Tko na izborima za institucije Bosne i Hercegovine, pri glasovanju o opozivu predstavnika u institucijama Bosne i Hercegovine ili na referendumu u Bosni i Hercegovini, uništi, prikrije, ošteti ili oduzme kakvu ispravu o izborima ili o glasovanju o opozivu ili kakav predmet koji služi za izbor ili za glasovanje o opozivu. Izvadci iz svih kaznenih zakona s krivičnim djelima iz izbornog procesa se nalaze na posebnim plakatima pripremljenim od Središnjeg izbornog povjerenstva BiH i distribuirani su svim biračkim odborima koji su ih dužni istaknuti na vidno mjesto ispred ili u prostoriji za glasovanje.

Što su dužnosti i obveze predsjednika biračkog odbora, odnosno biračkog odbora kao tijela, ako se na biračkom mjestu, njegovoj okolini ili bilo gdje pojavi okolnost, koja bi mogla rezultirati prekršajem ili kaznenim djelom?

1. Prevencija – birački odbor je dužan postupati i od svih drugih zahtijevati da postupaju po procedurama propisanim Zakonom, podzakonskim aktima ili instrukcijama Središnjeg izbornog povjerenstva BiH. To se odnosi na dan pred izbore, na dan izbora pa sve do predaje izbornog materijala gradskom/općinskom izbornom povjerenstvu.
2. Ako bilo tko narušava utvrđenu proceduru ili poduzima neku radnju ili postupak koji su opisani u nekom od kaznenih djela, potrebno je opomenuti, a događaj zabilježiti na adekvatan i provjerljiv način.
3. U slučaju opasnosti po izborni proces neophodno je prekinuti glasovanje na biračkom mjestu i poduzeti sve što je potrebno da se osiguraju uvjeti za nastavak glasovanja, a jedina tijela za komunikaciju su općinska /gradska izborna povjerenstva i policija, uz koju može biti eventualno i tužitelj.
4. Preporučuje se da se u kritičnim situacijama u proces ne involviraju političke stranke, kandidati, mediji ili bilo tko od trećih nepozvanih osoba.
5. Sva događanja treba detaljno navesti u Zapisnik o radu biračkog odbora, dokumentirati, potpisati i sačuvati dokaze.

Literatura:

- Izborni zakon („Službeni glasnik BiH“ br. 27/22) , 7/02, 9/02, 20/02, 25/02, 4/04, 20/04, 25/05, 52/05, 65/05, 77/05, 11/06, 24/06, 32/07, 33/08, 37/08, 32/10, 18/13, 7/14, 31/16, 41/20, 38/22, 51/22, 67/22 i 24/24)
- Pravilnik o provođenju izbora u Bosni i Hercegovini (Službeni glasnik BiH, br. 23/01, 7/02, 9/02, 20/02, 25/02, 4/04, 20/04, 25/05, 52/05, 52/05, 65/05, 77/05, 11/06, 24/06, 32/07, 33/08, 37/08, 32/10, 18/13, 7/14, 31/16, 41/20, 38/22, 51/22, 67/22 i 24/24).
- Uputstvo o vrstama, načinu i rokovima za određivanje biračkih mjesta ("Službeni glasnik BiH", br. 31/24).
- Uputstvo o uvjetima i procedurama za akreditiranje izbornih posmatrača u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", br. 31/24).
- Pravilnik o postupku imenovanja i razrješenja članova biračkih odbora za Lokalne izbore 2024. godine ("Službeni glasnik BiH", br. 31/24).

